

Budżet obywatelski

Podstawy wdrażania

Kiedy budżet jest partycypacyjny?

- _ Mieszkańcy debatują ze sobą o budżecie
- _ Mieszkańcy dyskutują o jasno określonych środkach finansowych
- _ Dyskusja dotyczy co najmniej jasno określonej jednostki podziału miasta, docelowo powinna dotyczyć całego miasta
- _ Decyzje mieszkańców są wiążące dla władz
- _ Jest to proces powtarzalny organizowany rokrocznie przez co najmniej kilka lat

Cele budżetu obywatelskiego

1. Maksymalizacja dostępu do istotnych informacji
 - maksymalizacja istotnych informacji od uczestników procesu
 - maksymalizacja informacji ze strony władz i administracji
 - maksymalizacja wymiany informacji
2. Maksymalizacja uczestników BO
3. Maksymalizacja ideałów demokratycznych
 - maksymalna transparentność
 - maksymalna reprezentatywność
4. Maksymalizacja sprawiedliwości w redystrybucji dóbr publicznych
5. Minimalizowanie trwania procesu

KLUCZOWE ZASADY BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO

- Wiążący wynik procedury
- Przejrzystość i jawność procedury
- Otwartość i inkluzywność procesu
- Zapewnienie przestrzeni do deliberacji (debaty) z udziałem mieszkańców
- Wspieranie aktywności mieszkańców
- Myślenie długofalowe

Korzyści z wdrożenia budżetu partycypacyjnego

- Lepsze gospodarowanie środkami publicznymi.
- Dystrybucja środków budżetowych zgodnie z zasadą sprawiedliwości społecznej
- Wzrost identyfikacji mieszkańców z miejscem
- Wzrost poczucia odpowiedzialności mieszkańców za dobro wspólne
- Edukacja mieszkańców

Korzyści dla mieszkańców

- łatwy dostęp do informacji na temat sumy zebranych podatków, wydatkach budżetowych i prognoz budżetowych;
 - możliwość partycypacji mieszkańców w decyzjach dotyczących życia lokalnej społeczności;
 - pogłębienie demokracji i aktywnego obywatelstwa;
 - zaangażowanie mieszkańców w rozwój i renowację własnej dzielnicy, okolicy czy miejscowości;
 - zwiększenie zrozumienia i tolerancji między różnymi grupami mieszkańców.
- Transparentność i przejrzystość finansów publicznych.

Korzyści budżetu partycypacyjnego z perspektywy władz lokalnych:

- BP umacnia legitymizację władzy poprzez rozwój dialogu i poprawę komunikacji z mieszkańcami
- Zmniejszenie dystansu i braku zaufania na linii przedstawiciele – mieszkańcy
- Lepszy wizerunek radnych i rady miasta
- Przedstawiciele zwiększają swoje szanse na reelekcję.
- BP czyni bardziej efektywnym proces alokacji środków publicznych
- BP buduje zgodę społeczną
- BP promuje ideę dobrego rządzenia
- BP zwiększa aktywność obywatelską
- BP podnosi spójność społeczności
- BP pomaga rozwijać rolę lokalnych radnych

Etapy budżetu partycypacyjnego:

- _przygotowanie procesu („faza zero”)
- _wypracowywanie zasad przebiegu procesu
- _akcja informacyjno-edukacyjna
- _opracowywanie i zgłaszanie propozycji projektów
- _weryfikacja projektów
- _dyskusja nad projektami
- _wybór projektów do realizacji
- _monitorowanie realizacji projektów
- _ewaluacja procesu

PRZYGOTOWANIE PROCESU („FAZA ZERO”)

dyskusja z udziałem wójta, burmistrza czy prezydenta miasta, radnych oraz urzędników

Cele BO

ustaleniem poziomu administracyjnego

ustalenia dotyczące kwoty

Informacja o gotowości do uruchomienia BO musi zostać publicznie

zakomunikowana mieszkańcom

określenie podstawy prawnej

2) WYPRACOWANIE ZASAD PRZEBIEGU BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO

Minimum:

- Powołanie zespołu ds. budżetu partycypacyjnego

Rekomendacje

- możliwość zgłaszania pomysłów na zasady procedury także tym osobom z poza zespołu
- zasady powinny zostać poddane pod powszechne konsultacje z mieszkańcami
- Prace zespołu ds. budżetu partycypacyjnego powinny być jawne

3) AKCJA INFORMACYJNO-EDUKACYJNA

Minimum:

- _ Wykorzystywanie różnorodnych kanałów komunikacyjnych i form materiałów informacyjnych
- _ Zapewnienie dostępu do szczegółowych informacji o całym procesie w Internecie,
- _ Przekazy informacyjne powinny być kierowane do różnych grup mieszkańców i dostosowane jeśli chodzi o formę i kanał komunikacji
- _ Wykorzystanie „niemediałnych” kanałów informowania

3) AKCJA INFORMACYJNO-EDUKACYJNA

Rekomendacje

- _ wspieranie komunikacji między samymi mieszkańcami, np. organizując
- _ na początku procesu specjalne spotkania dla liderów lokalnych
- _ poszukiwanie różnych „sojuszników” w przekazywaniu informacji o procesie
- _ Część działań w ramach akcji informacyjno-edukacyjnej można zlecić
- _ partnerowi zewnętrznemu

4) WYPRACOWYWANIE I ZGŁASZANIE PROJEKTÓW

Minimum:

Pravo zgłaszania projektów musi przysługiwać pojedynczym mieszkańcom (osobom fizycznym).

Mieszkańcy powinni mieć zapewniony dostęp do informacji ramowych niezbędnych do przygotowywania projektów, intensywne działania informacyjno-promocyjne, których szczególnym celem jest dotarcie do mieszkańców z informacjami o możliwościach i warunkach składania projektów.

możliwość spotkań, wspólnej dyskusji i pracy mieszkańców nad projektami, np. w formie debat czy warsztatów na szczeblu osiedli

Kto to jest mieszkaniec?

artykuł 25 kodeksu cywilnego: „**miejszem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu**”.

Mieszkańcem gminy jest osoba przebywająca na terytorium gminy z zamiarem stałego pobytu. Stały pobyt na terenie gminy nie może być oceniany wyłącznie według kryterium zameldowania.

Aby stwierdzić, czy ktoś jest mieszkańcem gminy, należy wziąć pod uwagę fakty poświadczające stałe przebywanie w gminie (wyrok z 22 sierpnia 1996 r., SA/Gd 1956/95).

„Brak zameldowania nie pozbawia osoby stale zamieszkującej w gminie statusu członka wspólnoty gminnej” (wyrok NSA z 29 czerwca 1995 r., SA/Po 518/95).

4) WYPRACOWYWANIE I ZGŁASZANIE PROJEKTÓW

Rekomendacje:

- dużo czasu (przynajmniej 3 tygodnie).
- możliwość zgłaszania projektów także przez osoby niepełnoletnie
- Dobrze jest wyznaczyć termin (np. w połowie okresu przeznaczanego na składanie wniosków), którego dotrzymanie umożliwi wnioskodawcom poprawienie ewentualnych błędów formalnych we wniosku i jego ponowne złożenie.
- kontaktowanie ze sobą przez urząd projektodawców, którzy niezależnie zgłosili bardzo podobne projekty

5) WERYFIKACJA PROJEKTÓW

Minimum:

Weryfikacja projektów powinna mieć wyłącznie charakter formalno-techniczno-prawny, tj.

- ustalać, czy dany projekt wpisuje się w zakres zadań gminy,
- nie jest sprzeczny z obowiązującymi przepisami prawa (w tym aktami prawa miejscowego, czyli np. planami zagospodarowania przestrzeni czy lokalnymi dokumentami strategicznymi) oraz
- nie przekracza kwoty dedykowanej na projekty realizowane w ramach budżetu partycypacyjnego w danej lokalizacji.

W przypadku negatywnej weryfikacji wniosku, niezbędne jest podanie przez urzędników, którzy jej dokonali, uzasadnienia takiej decyzji do publicznej wiadomości (w tym przekazanie go wnioskodawcom).

Pełne listy projektów dopuszczonych do głosowania oraz projektów odrzuconych na etapie weryfikacji (wraz z podaniem przyczyny odrzucenia projektu) powinny być upublicznione jak najszybciej po zatwierdzeniu przez zespół ds. budżetu partycypacyjnego.

5) WERYFIKACJA PROJEKTÓW

Rekomendacje:

- możliwość zmiany decyzji urzędników przez zespół ds. budżetu partycypacyjnego
- dodanie etapu tzw. preselekcji projektów, której celem jest ograniczenie liczby projektów
- przedstawienie przez urząd gminy alternatywnych propozycji rozwiązań
- dla spraw złożonych w ramach wniosków projektowych, które z jakichś powodów nie przeszły pozytywnie weryfikacji.

6) DYSKUSJA NAD PROJEKTAMI

Minimum:

- Pełne opisy projektów (wnioski wraz z załącznikami i kosztorysem oraz informacją o wnioskodawcy)
- zorganizowanie spotkania dla mieszkańców, na których przedstawiane i omawiane będą projekty, które pozytywnie przeszły etap weryfikacji.

6) DYSKUSJA NAD PROJEKTAMI

Rekomendacje:

Projekty powinny być prezentowane na spotkaniach mieszkańców przez samych projektodawców lub ich przedstawicieli, którzy będą mogli osobiście odpowiadać na ewentualne pytania i przedstawiać swoje argumenty za realizacją konkretnych działań.

7) WYBÓR PROJEKTÓW DO REALIZACJI

Minimum:

Wybór projektów do realizacji powinien odbywać się poprzez powszechne głosowanie mieszkańców. Głosowanie takie powinno trwać dłużej niż w trakcie wyborów powszechnych (minimum 7 dni) i być możliwe zarówno w formie tradycyjnej (za pomocą papierowych kart wypełnianych w punktach do głosowania), jak i za pośrednictwem Internetu.

7) WYBÓR PROJEKTÓW DO REALIZACJI

Rekomendacje:

- głosowanie preferencyjne (rangujące), które pozwala na wybór kilku projektów, które osoba głosująca uważa za warte realizacji, z nadaniem im priorytetów ważności.
- możliwość wyboru do realizacji także projektów przygotowanych przez osoby niepełnoletnie.

8) MONITORING

Minimum:

Monitoring procedury budżetu partycypacyjnego powinien przebiegać na dwóch poziomach:

- na poziomie samego przebiegu budżetu partycypacyjnego

- (na bieżąco, w trakcie kolejnych etapów procedury),

- na poziomie realizacji projektów wybranych w procesie budżetu partycypacyjnego.

społeczny zespół monitorujący, składający się z mieszkańców i/lub niezależnych

ekspertów, wyłonionych w ramach jasnej procedury naboru do takiego ciała.

dostęp do informacji o możliwościach pozyskiwania informacji o realizacji projektu

na bieżąco upublicznianie informacji o postępach w ich realizacji projektów przez urząd

Wszelkie istotne zmiany w kształcie projektów, wynikłe na etapie ich realizacji,

powinny być obowiązkowo komunikowane, a najlepiej uzgadniane z ich wnioskodawcami.

8) MONITORING

Rekomendacje:

wyznaczone osoby kontaktowe w sprawach poszczególnych projektów (np. w poszczególnych wydziałach merytorycznych) lub ogólnie w sprawie realizacji wniosków z budżetu partycypacyjnego, u których mieszkańcy mogą zasięgać informacji co do przebiegu ich realizacji.

9) EWALUACJA PROCESU

Minimum:

Ewaluacja powinna mieć charakter kroczący, to znaczy trwać przez cały czas trwania procesu

Ewaluacja budżetu partycypacyjnego powinna przebiegać na dwóch poziomach:

- na poziomie przebiegu procesu – oceny skuteczności rozwiązań, metod, narzędzi stosowanych na poszczególnych etapach procedury (szczególny nacisk na ten wymiar należy położyć w pierwszym roku realizacji procesu),
- na poziomie celów procesu (szczególny nacisk na ten wymiar należy położyć w kolejnych latach realizacji procesu).

prorowadzone zarówno z udziałem organizatorów i osób zaangażowanych w obsługę procesu (zespół, urzędnicy zaangażowani na różnych etapach), jak i samych uczestników (mieszkańców)

Efektami ewaluacji powinny być rekomendacje co do zmian i poprawek w procedurze

9) EWALUACJA PROCESU

Rekomendacje:

Warto otworzyć się na aktywną rolę mieszkańców w procesie ewaluacji, np. powołać zespół ewaluacyjny z udziałem mieszkańców – „uspołecznione ciało” zaangażowane w ten proces, np. w analizę danych zebranych w trakcie procesu.

Uwagi krytyczne i pomysły na zmiany, ale też obserwacje co do rozwiązań, które okazały się szczególnie skuteczne, powinny być zbierane w trakcie całego procesu (kumulacja wiedzy nt. przebiegu procesu po stronie jego organizatorów).

Po zakończeniu każdego rocznego cyklu budżetu partycypacyjnego warto przeprowadzić konsultacje z mieszkańcami w sprawie ewentualnych ulepszeń przebiegu procesu i wprowadzać ewentualne zmiany i poprawki do procedury na początku każdego kolejnego cyklu budżetowego.